

Marcin BALKE, Iwona BALKE, Robert KARPIŃSKI

USTALANIE I WERYFIKACJA DANYCH TECHNICZNYCH W PROCESIE KLASYFIKACJI POJAZDÓW DLA CELÓW EWIDENCJI, REJESTRACJI I BADAŃ TECHNICZNYCH

W artykule przybliżono temat ewidencjonowania i klasyfikacji pojazdów w Polsce. Przytoczone zostały zarówno wybrane obowiązujące przepisy, jak również podstawowe zasady stosowane w przedmiotowym zakresie. Od 2004 roku w celu ujednoczenia klasyfikacji pojazdów oraz usprawnienia ich weryfikacji, do procedur stosowanych podczas rejestracji pojazdów włączono system pomocniczy, tj. elektroniczny katalog marek i typów pojazdów homologowanych oraz dopuszczonych do ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej opracowywany przez Instytut Transportu Samochodowego tzw. Katalog ITS.

WSTĘP

Pojazdy wprowadzane do obrotu w Polsce podlegają rejestracji w odpowiednim wydziale komunikacji, wpisowi do systemów ewidencji państwowych i okresowym badaniom technicznym realizowanym w stacjach kontroli pojazdów. Prawidłowy przebieg procesów ewidencjonowania, rejestracji czy przeprowadzania badań technicznych pojazdów uzależniony jest przede wszystkim od jakości rozwiązań systemowych stanowiących podstawę w realizacji tychże procesów. W zakresie ustalania i weryfikacji danych technicznych istotna jest infrastruktura programowo-sprzętowa oraz zasilanie jej ujednoliconymi danymi o pojazdach. Zapewnienie poprawności danych technicznych na etapie rejestracji uzyskuje się m.in. z wykorzystaniem Katalogu ITS, czego odzwierciedleniem jest usprawnienie pracy i minimalizowanie pomyłek organów rejestrujących, poprzez skrócenie czasu oczekiwania właściciela pojazdu na dowód rejestracyjny. Stosowanie zharmonizowanych słowników odnośnie danych technicznych pojazdów przekłada się także na podnoszenie jakości oficjalnych krajowych statystyk.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, rejestracji i wyrejestrowania pojazdów, a także ich ewidencji i badań technicznych, dokonuje się z zachowaniem warunków określonych:

- w ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1260 z późniejszymi zmianami),
- w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 11 grudnia 2017 r. w sprawie rejestracji i oznaczania pojazdów oraz wymagań dla tablic rejestracyjnych (Dz. U. z 2017 r., poz. 2355 z późniejszymi zmianami),
- oraz w przepisach odrębnych.

Dane techniczne pojazdów stanowią istotny czynnik klasyfikacyjny wykorzystywany w różnych sytuacjach i na potrzeby określonych systemów takich jak np.: system wydawania prawa jazdy, podatki, opłaty, znaki drogowe, zasady poruszania się niektórych pojazdów podczas podwyższonej temperatury powietrza, dla licencji transportu krajowego, międzynarodowego, zasad parkowania, warunków technicznych i wyposażenia pojazdów, dopuszczalnych prędkości i w różnych innych przypadkach.

Konieczność jednolitego i wiarygodnego opisywania tych samych pojazdów rejestrowanych w różnych regionach kraju skutkuje

potrzebą centralizacji zbiorów informatycznych dotyczących pojazdów.

1. KATALOG ITS JAKO BAZA DANYCH I WIEDZY O MARKACH I TYPACH POJAZDÓW HOMOLOGOWANYCH

Urzędowymi źródłami informacji technicznych o pojazdach są:

- świadectwa homologacji typu pojazdu albo świadectwo homologacji typu WE pojazdu,
 - zezwolenia na dopuszczenie do ruchu drogowego pojazdu z końcowej partii produkcji,
 - dopuszczenia jednostkowe pojazdu,
 - świadectwa dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu,
- a w zasadzie świadectwa zgodności wydane na ich podstawie, oraz różnego rodzaju dokumenty przewidziane przepisami prawa przygotowywane przez stacje kontroli pojazdów, niekiedy w uzasadnionych przypadkach uzupełnione opinią rzeczoznawcy.

Dane referencyjne o pojazdach, w postaci różnego rodzaju zbiorów, są gromadzone w Instytucie Transportu Samochodowego od wielu lat. Przykładem tego typu zasobów są: Centralny Katalog ITS Marek i Typów Pojazdów opracowywany od lat 90-tych (zwany Katalogiem ITS), dane techniczne dla potrzeb stacji kontroli pojazdów, krajowe i europejskie świadectwa homologacji typu WE pojazdu, sprawozdania z badań homologacyjnych całopojazdowych, sprawozdania z wyników badań homologacyjnych zespołów, układów i części, sprawozdania z wyników badań urządzeń i przyrządów stosowanych w zapleczu motoryzacji, różnego rodzaju certyfikaty zgodności ITS itd.

Od dnia 1 października 2004 r. uruchomiony został ogólnopolski system teleinformatyczny o nazwie POJAZD, którego celem było ujednoczenie zasad rejestracji pojazdów. Zadanie to jest realizowane w nowej formule poprzez gromadzenie w informatycznej bazie systemu celu rejestracji pojazdów, urzędowych danych i informacji o pojazdach. Organy rejestrujące prowadzą wszystkie czynności rejestracji i wyrejestrowania pojazdów oraz wykonują inne czynności związane z dopuszczeniem pojazdów do ruchu w zintegrowanym systemie teleinformatycznym i, w odróżnieniu od okresu z przed jesieni 2004 r., według jednolitego nowego oprogramowania.

13 listopada 2017 r. została uruchomiona Centralna Ewidencja Pojazdów 2.0 (CEPiK 2.0). Wymienione dane i informacje, o których mowa, podlegają również zgodnie z ustawą Prawo o ruchu drogowym przekazaniu do ewidencji pojazdów na zasadach określonych w przepisach w sprawie centralnej ewidencji pojazdów. System umożliwi organowi rejestrującemu zamawianie spersonalizowanego dowodu rejestracyjnego tylko w jednej jednostce, dzięki transmisji danych, niezbędnych do wystawienia dowodu rejestracyjnego.

W celu zapewnienia jednolitości klasyfikowania pojazdów oraz umożliwienia weryfikacji zgłaszanych danych o pojazdach włączono do procedur stosowanych podczas rejestracji pojazdów system referencyjny, tj. elektroniczny katalog marek i typów pojazdów homologowanych oraz dopuszczonych do ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej opracowywany przez Instytut Transportu Samochodowego tzw. Katalog ITS.

Informacje zawarte w Katalogu ITS zostały opracowane na podstawie danych zgromadzonych w archiwach ITS i innych materiałach źródłowych, tj.:

- krajowych świadectwach homologacji typu wydanych w latach 1984 - 1999,
- krajowych świadectwach (PL) homologacji typu wydanych w latach 2000 - 2018,
- przepisach Unii Europejskiej,
- europejskich świadectwach homologacji typu wydanych w latach 2004 - 2018,
- sprawozdaniach z technicznych badań pojazdów przeprowadzonych w ITS.

Katalog ITS stanowi bazę danych i wiedzy o markach i typach pojazdów homologowanych oraz dopuszczonych do ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o czym stanowi art. 80bh ustawy Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1260 z późniejszymi zmianami). Ustawa ta przywołuje Katalog ITS jako katalog referencyjny służący do wprowadzenia danych pojazdów do ewidencji na podstawie danych określonych w dokumentach przedstawionych do rejestracji pojazdu.

Katalog ITS opracowywany jest między innymi na podstawie danych pochodzących ze świadectw homologacji pojazdów oraz z uwierzytelnionych kopii dokumentów identyfikacyjnych pojazdów, przesyłanych przez organy rejestrujące. Rodzaje danych gromadzonych w katalogu marek i typów pojazdów homologowanych oraz dopuszczonych do ruchu to:

- marka,
- model (nazwa handlowa),
- typ
- wariant,
- wersja,
- rodzaj kodowania Rodzaj-Podrodzaj-Przeznaczenie,
- kod Rodzaju-Podrodzaju-Przeznaczenia,
- rodzaj pojazdu,
- podrodzaj pojazdu,
- przeznaczenie pojazdu,
- kategoria pojazdu,
- nazwa podstawowego producenta pojazdu i producenta ostatniego etapu budowy pojazdu,
- rodzaj dokumentu stanowiącego podstawę do opracowania pozycji katalogowej,
- numer dokumentu stanowiącego podstawę do opracowania pozycji katalogowej,
- dodatkowa informacja o homologacji, jeżeli występuje,

- data wydania dokumentu stanowiącego podstawę do opracowania pozycji katalogowej,
 - data ważności dokumentu stanowiącego podstawę do opracowania pozycji katalogowej, jeżeli występuje takie ograniczenie,
 - liczba miejsc siedzących,
 - liczba miejsc stojących,
 - rodzaj zasilania silnika,
 - rodzaj paliwa,
 - rodzaj pierwszego paliwa alternatywnego,
 - rodzaj drugiego paliwa alternatywnego,
 - poziom emisji zanieczyszczeń (norma EURO),
 - pojemność skokowa silnika,
 - maksymalna moc netto silnika,
 - maksymalna moc netto silnika elektrycznego,
 - maksymalna moc netto silnika (silników) pojazdu hybrydowego, jeżeli dotyczy,
 - stosunek maksymalnej mocy netto silnika do masy własnej (dotyczy tylko motocykli),
 - średnie zużycie paliwa,
 - zużycie energii elektrycznej,
 - zamontowanie katalizatora/pochłaniacza,
 - indywidualny poziomy emisji CO₂ dla każdego rodzaju paliwa,
 - kod zastosowanej technologii innowacyjnej lub grupy technologii innowacyjnych w celu redukcji emisji spalin,
 - redukcja emisji spalin w wyniku zastosowania technologii innowacyjnej lub grupy technologii innowacyjnych,
 - maksymalna masa całkowita,
 - dopuszczalna masa całkowita,
 - masa pojazdu gotowego do jazdy,
 - masa własna,
 - maksymalna ładowność,
 - dopuszczalna ładowność,
 - maksymalna masa całkowita ciągniętej przyczepy z hamulcem,
 - maksymalna masa całkowita ciągniętej przyczepy bez hamulca,
 - największy dopuszczalny nacisk osi,
 - największy maksymalny nacisk osi,
 - dopuszczalna masa całkowita zespołu pojazdów,
 - maksymalna masa całkowita zespołu pojazdów,
 - liczba osi,
 - rozstaw osi,
 - rozstaw kół osi kierowanej i rozstaw kół pozostałych osi,
 - maksymalny rozstaw kół,
 - minimalny rozstaw kół,
 - średni rozstaw kół,
 - rodzaj zawieszenia,
 - sposób produkcji,
 - kod Instytutu Transportu Samochodowego.
- Obecnie baza danych ITS liczy około 2 200 000 szczegółowych pozycji katalogowych oraz około 95 000 pozycji generycznych i jest na bieżąco powiększana i aktualizowana.
- Struktura Katalogu ITS oparta jest na 19 rodzajach pojazdów.

2. SYSTEM IDENTYFIKACJI POJAZDÓW W KATALOGU ITS

Kod (identyfikator) Instytutu Transportu Samochodowego jest to liczba, która jednoznacznie określa pojazd w Katalogu ITS. Identyfikator ten składa się z nieprzerwanego ciągu 15 cyfr, podzielonych logicznie na trzy części/sekcje (marka, model/rodzaj, typ/wariant/wersja). Kolejność i znaczenie poszczególnych członów identyfikatora pojazdu jest następująca:

Dla pozycji szczegółowej

Kod ITS (razem piętnaście znaków)

????? (marka) ???? (model/rodzaj)* ?????? (typ/wariant/wersja)**

* model – nazwa uogólniona, rodzaj – rodzaj pojazdu

** typ, wariant, wersja, podrodzaj, przeznaczenie, kategoria, mw, mmc, dmc, dmcz, liczba miejsc, itd.

Znak „?” oznacza cyfrę przypisaną przez Katalog ITS.

Dla pozycji ogólnej – tzw. generyk

Kod ITS

????? (marka) ???? (model/rodzaj) 000000

Dla pozycji ogólnej zawsze na końcu występuje sześć zer.

Generyk modelu to charakterystyczna część nazwy modelu (nazwy handlowej) pojazdu w ramach marki i rodzaju pojazdu, np. samochód DAF FT CF85 LOW DECK, wtedy za generyk modelu przyjęto wyraz CF.

Przykład dla pozycji szczegółowej: **003470218000003**

Przykład dla pozycji ogólnej: **003470218000000**

gdzie: **00347** – kod marki MERCEDES-BENZ; **0218** – model ACTROS rodzaj samochód ciężarowy

Identyfikator ten jest niezbędny dla efektywnego działania systemów informatycznych i umożliwia łatwą identyfikację i powtórne dotarcie do danych szukanego pojazdu.

3. ZADANIA I WYKORZYSTANIE KATALOGU ITS

Zadania jakie realizuje Katalog ITS wymagają od zespołu opracowującego bardzo szerokiej wiedzy nie tylko technicznej z zakresu budowy i eksploatacji pojazdów, ale także wiedzy z zakresu prawa krajowego (ustawy, rozporządzenia) oraz prawa europejskiego (rozporządzenia, dyrektywy UE, regulaminy EKG ONZ).

Do zadań Katalogu ITS należy:

- tworzenie i utrzymanie jednolitego słownika marek pojazdów według ustalonych zasad językowych i merytorycznych,
- tworzenie i utrzymanie jednolitego słownika modeli (tzw. pozycje generyczne) według ustalonych zasad językowych i merytorycznych,
- dbałość o jednolite przestrzeganie zasad stosowania słowników rodzajów, podrodzajów i przeznaczeń, kategorii, paliw, itd.,
- tworzenie szczegółowych pozycji katalogowych, określających dane identyfikacyjne i techniczne typów pojazdów, dla których wydano krajowe lub europejskie świadectwo homologacji typu,
- udostępnianie katalogu za pośrednictwem systemu teleinformatycznego administratorowi centralnej ewidencji pojazdów na potrzeby przetwarzania i udostępniania danych zgromadzonych w centralnej ewidencji pojazdów,
- wspomaganie wydziałów komunikacji wiedzą techniczną przydatną podczas rejestracji pojazdów,
- autoryzacja i weryfikacja świadectw zgodności typu pojazdu,

- realizowanie zamówień z wydziałów komunikacji w zakresie rejestracji pojazdów w przypadku marek i modeli pojazdów nie-rozpoznanych dotychczas w systemie,
- ujednocnianie informacji występujących w dokumentach identyfikacyjnych pojazdów wypełnianych przez stacje kontroli pojazdów,
- archiwizacja szczegółowych danych technicznych pojazdów dopuszczonych do ruchu po 1 stycznia 1984 r., dla których wydano w Polsce świadectwo homologacji typu pojazdu,
- wykrywanie niespójności w zgłaszanych danych technicznych pojazdów z obowiązującymi przepisami w zakresie klasyfikacji pojazdów.

Katalog ITS adresowany jest przede wszystkim do podmiotów dokonujących rejestracji pojazdów i prowadzących ewidencję pojazdów oraz do stacji kontroli pojazdów jako dokument pomocniczy do ustalania danych technicznych pojazdu lub dla porównania ich z danymi technicznymi, określonymi w dokumentach przedstawionych do rejestracji lub badania technicznego pojazdu. Schemat powiązań instytucji korzystających z Katalogu ITS przedstawiony jest na rysunku 1.

Rys. 1. Schemat powiązań instytucji korzystających z Katalogu ITS
Źródło: Opracowanie własne

4. ZASTOSOWANIE KATALOGU ITS W BADANIACH NAUKOWYCH

Wiedza zgromadzona w Katalogu ITS jest wykorzystywana w prowadzonych w Instytucie Transportu Samochodowego badaniach naukowych. Przykładem są badania struktury według marek i wieku parku pojazdów zarejestrowanych w Polsce. Wyniki badań dostarczają podstawowych informacji o sytuacji w sektorze motoryzacyjnym. Badania dotyczą rozpoznania stanu aktualnego, jak również monitorowania zmian zachodzących w analogicznych, następujących po sobie okresach, co umożliwia ocenę sytuacji i tendencji w przedmiotowym obszarze.

Badania dotyczące liczebności oraz struktury według marek i wieku krajowego parku pojazdów, głównie samochodów osobowych, ciężarowych i ciągników samochodowych siodłowych oraz autobusów były prowadzone w Instytucie Transportu Samochodowego już od początku lat 90-tych. Od 2007 r. zakres badań został poszerzony o strukturę zarejestrowanych w Polsce motocykli i motorowerów.

Badania struktury parku są prowadzone na podstawie danych zawartych w bazach Centralnej Ewidencji Pojazdów, jednak z uwagi na znaczącą niejednorodność wpisów znajdujących się w bazach CEP, konieczne jest usystematyzowanie oraz przeanalizowanie pozyskanego zakresu informacji. Kolejnym krokiem jest sprawdzenie poszczególnych pozycji zapisów (rekordów) pod względem prawidłowości ich nazewnictwa, ujednocnienie terminologii marek i modeli pojazdów oraz przegląd wpisów w aspekcie poprawności ich okresów produkcji.

W celu weryfikacji parametrów identyfikujących pojazdy zarejestrowane w Polsce, a posiadających polskie lub europejskie świadectwo homologacji, wykorzystuje się Katalog ITS. Służy on do wypracowania listy referencyjnych generycznych nazw handlowych (modeli) pojazdów.

Pozycje (rekordy), w których informacja odnośnie marki lub modelu pojazdu jest podana w sposób wątpliwy, są identyfikowane na podstawie pozostałych dostępnych cech, z wykorzystaniem wiedzy o danych technicznych pojazdów, zgromadzonej w Katalogu ITS.

Na podstawie wyników badań dotyczących pojazdów zarejestrowanych w Polsce, podejmowane były także próby oszacowania liczby pojazdów realnie eksploatowanych na krajowych drogach oraz określenia poziomu ich bezpieczeństwa.

5. KATALOG ITS JAKO ŹRÓDŁO DANYCH DLA SYSTEMÓW OPŁAT I PODATKÓW

Dane techniczne pojazdów, takie jak dopuszczalna masa całkowita, masa własna, naciski osi, moc silnika, itd. mają istotny wpływ na prawidłowe stosowanie przepisów o przewozie ładunków i osób, przepisach o prawach jazdy, podatkach lokalnych, różnych opłatach, cłach, itd. Posiadając źródło danych technicznych o pojazdach (Katalog ITS) można w łatwy sposób dokonać analizy parametrów technicznych pojazdów pod kątem wymagań różnego rodzaju systemów opłat i podatków.

Przykłady:

- podatek od środków transportu uzależniony jest od rodzaju pojazdu oraz od dopuszczalnej masy całkowitej pojazdu,
- elektroniczny system poboru opłat drogowych viaTOLL – opłata uzależniona jest od dopuszczalnej masy całkowitej pojazdu lub od dopuszczalnej masy całkowitej zespołu pojazdów,
- ubezpieczenie komunikacyjne pojazdu uzależnione jest między innymi od pojemności silnika,
- prawo jazdy – dokument uprawniający do kierowania pojazdem w zależności od kategorii prawa jazdy. Kategoria uzależniona jest od rodzaju pojazdu oraz dopuszczalnej masy całkowitej pojazdu.

Katalog ITS jest obecnie wykorzystywany na potrzeby Centralnej Ewidencji Pojazdów w zakresie przygotowywania corocznych raportów dotyczących poziomu emisji CO₂ nowo rejestrowanych samochodów osobowych i ciężarowych do 3,5 t dopuszczalnej masy całkowitej.

PODSUMOWANIE

Referencyjny Centralny katalog ITS marek i typów pojazdów pełni ważną funkcję w krajowych systemach autoryzacji i klasyfikacji pojazdów. Prawidłowe klasyfikowanie pojazdów w zakresie rodzaju, podrodzaju i przeznaczenia pojazdu jest warunkiem niezbędnym w celu zapewnienia jednolitości informacji identyfikacyjnej o pojeździe i jednolitości klasyfikowania pojazdów oraz umożliwienia weryfikacji danych o pojazdach zgłaszanych do wydziałów komunikacji. Zespół informacji marka, typ (wariant, wersja), model, rodzaj, podrodzaj, przeznaczenie pełni kluczową rolę w procesie nowej globalnej klasyfikacji pojazdów, jaką obecnie realizuje system POJAZD, a w konsekwencji Centralna Ewidencja Pojazdów.

Nowa struktura referencyjnych danych technicznych katalogu ITS, która obowiązuje od 13 listopada 2017 r. ma kluczowe znaczenie dla jakości danych o pojazdach, gromadzonych w rejestrach państwowych, w szczególności w zakresie poziomu emisji spalin, emisji CO₂, innych danych homologacyjnych. Stanowi to podstawę

do opracowywania prawidłowych corocznych raportów na potrzeby Komisji Europejskiej.

Referencyjne dane katalogu ITS mogą być wykorzystywane jako dane wspomagające do opracowywania różnych innych analiz i opinii o danych rzeczywistych pojazdów zarejestrowanych w Polsce np. w zakresie zapotrzebowania na części zamienne, itd.

BIBLIOGRAFIA

1. Katalog ITS - elektroniczny katalog marek i typów pojazdów homologowanych oraz dopuszczonych do ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Obwieszczenie Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 16 czerwca 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowych czynności organów w sprawach związanych z dopuszczeniem pojazdu do ruchu oraz wzorów dokumentów w tych sprawach (Dz. U. z 2016 r., poz. 1088 z późniejszymi zmianami).
3. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 11 grudnia 2017 r. w sprawie rejestracji i oznaczania pojazdów oraz wymagań dla tablic rejestracyjnych (Dz. U. z 2017 r., poz. 2355 z późniejszymi zmianami).
4. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 września 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1785 z późniejszymi zmianami).
5. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 kwietnia 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o kierujących pojazdami (Dz. U. z 2017 r., poz. 978 z późniejszymi zmianami).
6. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 maja 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1057 z późniejszymi zmianami).
7. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 czerwca 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1260 z późniejszymi zmianami).

Determination and verification of technical data in the process of vehicle classification for the purposes of registration and periodic technical inspection

The article brings closer the topic of records and classification of vehicles in Poland. Quoted have been, both selected the applicable laws as well as fundamental principles applied in the field. Since 2004, in order to harmonize the vehicles classification and improve their verification, the procedures used during the registration of vehicles have been supplemented by the auxiliary system, i.e. the electronic catalogue of makes and type-approved vehicles admitted to the operation in the territory of the Polish Republic elaborated by the Motor Transport Institute so-called "The ITS Catalogue".

Autorzy:

mgr inż. **Marcin Balke** - Instytut Transportu Samochodowego, Zakład Procesów Diagnostyczno-Obsługowych
mgr **Iwona Balke** – Instytut Transportu Samochodowego, Zakład Procesów Diagnostyczno-Obsługowych
mgr inż. **Robert Karpiński** - Instytut Transportu Samochodowego, Zakład Procesów Diagnostyczno-Obsługowych

JEL: L62 DOI: 10.24136/atest.2018.089

Data zgłoszenia: 2018.05.22 Data akceptacji: 2018.06.15